

STUDENTEN-WEEKBLAD.

Redacteuren: J. B. H. Coenen, D. A. de Fremery, N. G. Kam, H. F. Karsten,
D. G. M. Koch, J. L. A. Ledebor, M. J. Granpré Molière, S. H. Stoffel.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar.

De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

UITGEVER:
J. WALTMAN Jr.
DELFT.

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen.

Het adres voor redactie en administratie is:
Binnenwatersloot 33.

Eerstvolgende Redactie-Vergadering ten huize van den heer N. G. KAM, Koornmarkt 72, Dinsdag 19 Januari, te 4 ure.

DELFTSCH STUDENTENCORPS.

Delftsche Studenten Almanak.

De Delftsche Studenten Almanak voor 1904 is een van die boeken, waar de oorzaak van de belangstelling die zij opwekken, minder in, dan wel buiten ligt. Alle mogelijke uitwendige factoren werken mee om de aandacht op deze uitgaaf te vestigen: ten eerste de uitstekende, aloude klank van den naam, waaraan en aan welks gelijken een schoone traditie verbonden is; dan, daarmee samengaand, 't feit van een corps-uitgaaf te zijn; verder de omhaal bij de samenstelling: verkiezingen, prijsvragen, vergaderingen, oproepen voor inzendingen; en eindelijk de feesten en het officiële vertoon bij de uitreiking. Daartegenover is de inhoud opzichzelf, of al bijzonder nuchter en zakelijk, of nogal onbelangrijk.

Laat ik, om met geen wanklank te hoeven beginnen, eerst wat van het uiterlijk zeggen, de omslag, de versieringen enz. De zaak ziet er van buiten prettig uit; als 't bandje zoo naast je ligt, lokt 't uit, er eens in te bladeren. 't Schutblad is wel genoegelijk; een beetje te belangrijk, te druk voor een dergelijk doel, wat te veel de aandacht vragend. De tekening is niet overal verzorgd genoeg; juist 't minutieuse en preciese kan zoiets zoo aantrekkelijk maken; toch is het geheel aardig. Minder kunnen me de andere, studentikoze, teekenprodukten bekooren, het titelblad van 't mengelwerk en de hoofden boven de verenigings-verslagen. Toch ligt dunkt mij, hier in Delft, waar uit den aard der studie betrekkelijk veel goede teekenaars zijn, deze wijze van medewerken, dikwijls dankbaarder dan de litteraire, voor de hand, maar de ware animo is er nog niet voor. Veel beter is de redactie geslaagd met de vreemde medewerking. Het gevoelige, aantrekkelijke portret van Prof. Cardinaal is bijzonder goed van behandeling als van reproductie. Jammer dat deze laatste bij het prettige portret van Prof. Evers te wenschen laat.

Over het zakelijk deel van den inhoud van den Almanak kan ik kort zijn. In de kalender zijn, verdienstelijkerwijze, de geestigheden weggelaten. De verslagen van Corps en Corpsgezelschappen wekken altijd eenig medelijden bij mij op. Wat een pathos in opwekkingen, klachten, beschrijvingen — een schoone inleiding voor 't mengelwerk — ligt in deze bladzijden begraven, door weinigen gelezen, door niemand geapprecieerd. De lustrumvierders kunnen nog eens bij het doorbladeren der feestwijzer, in z'n geheel opgenomen, alle heerlijke, tong en ijdelheid streelende herinneringen ophalen; dat is ook goed om voor later te bewaren, als je, afgestudeerd, in een of ander gat versterft.

Ten slotte: mengelwerk en varia. Het is zoo onaangenaam hier, over dit dillettanten-werk een afkeurend oordeel te vellen, maar het is toch inderdaad waar, dat, wat ernstig-litterair bedoeld is, slecht — wat geestig, flauw is uitgevallen, de uitzonderingen niet geteld. Van deze is Een Regenbui

de beste; een dagelijksch geval, met nuchtere geestigheid gezien en verteld; een rijmpje om met plezier nog eens over te lezen en stil om te lachen. 't Maskeraadje staat in deze omgeving, waar 't als gedicht optreedt, eerst wat gek; maar het is wat 't wezen moet, wanneer muziek en voordracht er bij komen. Van de ernstige litteraire produkten is het eerste, Mijn Vers eigenlijk alleen, maar dan ook zeer wel genietbaar; 't heeft het bij niet-litteratoren voor de hand liggende gebrek, te diepe, te groote, te felle dingen te willen zeggen, — waarvoor de krachten te kort schieten. — Van de Varia is uit den aard der zaak niets te zeggen; zij kunnen alleen geapprecieerd, geproefd worden; en er zijn vele geestige bij.

Wanneer we zoo de Almanak doorgebladerd hebben, valt vanzelf 't dubbele karakter van het boekje op: half is 't een verzameling van nuttige wenken, adressen, enz., een handboekje voor de studeerenden, half een corpsuitgaaf die wéér moet geven, wat er zoo op alle gebied in het corps gebeurt, en waar ook artistieke prestaties een plaats vinden. Deze tweeslachtigheid zou nu de moeite van 't memoreeren niet waard zijn, als het niet typeerend was, dat 't eerste deel toch eigenlijk 't meest onmisbare, 't meest geapprecieerde is, terwijl 't laatste alleen door kracht van traditie wordt behouden. Ik geloof, dat men langzamerhand, en wat betreft het mengelwerk 't eerst, deze traditie veilig kan laten varen; om te beginnen, zou men alleen die dingen kunnen opnemen — wat ligt trouwens eigenlijk meer voor de hand? — die het opnemen inderdaad waard zijn. Van zelf zal de Almanak meer en meer worden, wat hij onder de tegenwoordige omstandigheden kan zijn, en als hoedanig hij groot nut heeft, een handboekje in aangenamen vorm.

R. S.

DELFTSCHE STUDENTENBOND.

De Almanak van de D. S. B.

De Delftsche Studentenbond heeft, als alle dergelijke verenigingen in academiesteden, waar corps bestaan, de pretentie, het goede te doen, wat door het D. S. C. wordt nagelaten, het verkeerde na te laten, wat door het Corps wordt gedaan. Op zich zelf een loffelijk streven. Jammer evenwel, dat, behalve het ontbreken van den groentijd, geene, of althans geene principieele verschilpunten zich voordoen, en het den schijn heeft, alsof de D. S. B. niets anders is en wil zijn, dan een zoo getrouw mogelijke copie van het corps.

Maar wanneer het nu den Bond werkelijk te doen is, om naast het corps eene vereeniging van studenten te vormen, in welker gedachten- en uitingsfeer geen plaats is voor traditioneele dwaasheden, waarom dan ook niet voor goed daarmee gebroken, en gedurende haar nu zesjarig bestaan nog gebruiken ingevoerd, die reeds vóór haar oprichting fossiel waren?

Zoo wat betreft het mengelwerk in den Almanak. Reeds lang heeft het zwaartepunt van het intellectueele leven onzer academiesteden zich elders verplaatst, en de almanak, als terrein voor litteraire en niet-litteraire ontboezemingen ruimte moeten maken voor een ander, dat zich daartoe beter leent. Het mengelwerk wordt dan ook van jaar tot jaar slechter,

n behalve dat in het Annuarium der R. K. studenten van verleden jaar wint het aan onbeduidendheid, wat het aan oorspronkelijkheid verliest.

Zelden heb ik iets gelezen, dat op doorsn e zoo weinig beteekende, als wat te vinden is in den almanak van den D. S. B. voor 1904. De enkele vrij goede gedichtjes en prozastukjes kunnen niet goed maken, wat er overigens bedroevend slechts te vinden is. Het toppunt van onbenulligheid is bereikt in een vier bladzijden lange rijmelarij: „Voor Annie.” Ik vermoed dat met het oog hierop het varium is opgenomen:

Fluks aan het verzen lijmen,
Vol geestdrift en gevoel.

Men oordeele. Het begint:

Goddank nu, de krisis,
't Gevaar is voorbij,
En de kwijnende ziekte
Gebeterd is zij.
En de koorts van het leven.
Die is nu voorbij.

Mijn krachten, ik weet wel,
Ik heb ze niet meer,
Geen spier meer beweeg ik
'k Lig languit ter neer
Maar eind'lijk, ik voel het,
'k Ben beter nu weer.

Nog een couplet dat de kroon spant:

Dat nimmer een dwaas ooit
In 't hoofd toch zich zet,
Dat mijn kamer is duister
En nauw is mijn bed.
Want nimmer sliep iemand
In beter een bed
En sluimeren kun je
Alleen in zoo'n bed.

Was hij maar blijven sluimeren inplaats van te gaan verzen lijmen! Als parodie op wat het zou moeten zijn, niet kwaad.

Hoe iemand er toe komt, zoiets in te zenden en de redactie het waarachtig nog opneemt, is 'me een raadsel en geeft geen hoogen dunk van haar letterkundig onderscheidingsvermogen. Dit denkbeeld wordt trouwens bij het lezen der meeste andere stukken en gedichten versterkt.

Zoo b.v. „Naweeën”, waar het opstaan, enz. beschreven wordt van iemand, die den vorigen avond dronken is geweest, in dien toestand met zijn vrienden een bordeel heeft bezocht en daar een meid gekust. Hij heeft nu berouw trapt van puur verdriet het deksel van den kachel, zoodat het in gruzelementen op den vloer valt (dat komt er al van) en scheldt op zijn grootvader, zijn oom en andere familieleden, wier zuipen schuld is, dat hij niet van den borrel af kan blijven. Het stuk is geschreven in hypermoderne spelling, eigen fabriek, hetgeen een allerkoemieksten indruk maakt, en niet geschikt is, den lezer in den blijkbaar sentimenteelen gemoedstoestand van den schrijver te verplaatsen. Zoo b.v. „Zen oogen halfdicht geknipt slingerdedie weer voor zen waschtafel, duwde zen gezicht voorover plat in 't water....

....Hij ging terug in zen alkoof, en haalde zen boord en zen das, diedie onhandig prutste om zen hals, zen haren schuierde die wat uit zen gezicht, en toen trokdie zen vest aan; zen jassie zoudie maar uitlaten, het was te warm in de kamer”.

Het stuk loopt over van woorden als „tottie”, „toendie”, „gingdie”, „hattie”, „wastie”, „wistie”, „vontie”, „smeetie”, „kondie”, „moestie”, enz.

Iets beter is het eerste „Sprookje”, hoewel ook al niet veel bijzonders, en van een slechts aan den schrijver volledig geopenbaarde strekking. Het handelt over verloren idealen — een dankbaar onderwerp, dat voor sentimenteelen gemoederen altijd sterke aantrekkingskracht heeft gehad. De ideaalooze mensch dan dwaalt door het bosch en vraagt op allerminst gemotiveerde wijze aan de bladeren, aan een pad, aan een ouden houthakker, of zij soms idealen hebben.

Hij krijgt niets dan ontkennende antwoorden, en dit maakt hem, in verband met zijn eigen jammerlijken toestand, weemoedig, zoodat hij tot de vroolijk dartelende golfjes zegt: „kinderen, speel voort, ook mijn ziel was eens klaar als uw golfjes, maar de mist is gekomen en hangt nu rondom, koud en grijs.”

Volgt nog een dialoge tusschen den mensch en een najaarsbloem, over de schoonheid der natuur, waarin de eerste zegt, niet te kunnen opgaan, omdat zoovele anderen het niet voelen en kennen. Dan nog een verhaal van een kind, dat hem vertelt, dat vader onder den grond steenkolen hakt en het (ondanks dat) hout moet sprokkelen, en daarna verwaait plotseling de mist en gaat de mensch met het huppelende kind aan de hand het licht van den nieuwen dageraad tegemoet.

Goed geschreven is het stukje van J. W. du Bois; jammer alleen, dat het onderwerp al zoo oud is als de weg naar Rome. Overigens goed gevoeld, zonder banale sentimentaliteiten waaraan deze almanak rijk is.

Het gedichtje „Voorjaarszon” lijkt me eveneens vrij goed, eenvoudig, maar in dien eenvoud treffend, en heel wat beter, dan het, daarop volgende „Herinnering”, waar de zucht naar een artisticeit, die boven het vermogen van dezen poëet gaat, hem parten speelt. Hem zij geraden, te onthouden, dat niet ieder in staat is, in sonnetvorm zijn gedachten weer te geven.

Bij uitstek gewild is het stuk van Monira op blz. 139. Er boven een als een tang op een varkend slaand motto van Jozef Dietzgen, welks bedoeling zich niet laat raden. Het geheel is een zonderlinge aaneenschakeling van op zichzelf niet kwaad geschreven stukken, maar ook hier mangelt het weer aan verband.

Eerst krijgen we de mededeeling, dat de schrijver een schets van een vrouwenfiguur voor zich heeft hangen waarvan hij de oogen niet kan afwenden, omdat hij de geschiedenis ervan kent en oude impressies zich aan hem opdringen. Hij ziet dan een kleine jongen over de verschansing van een stoomboot leunen. De zon gaat onder. Daar verschijnt een ander schip, een zwak hoera doet zich hooren, en als dat tweede schip verdwenen is, verdwijnt ook de zon.

Nu wordt ons verteld, dat hij, die de teekening maakte, dood is, jong gestorven, en de vrouw, die hij schetste een gevallen vrouw was.

Vervolgens ziet de schrijver weer „in een nacht met lagen nevel over water en landen” „schepen gaan door een brug, opengedraaid”. Op den brug een man met een zakje aan een stok, waarnaar een gedaante aan het roer de hand uitsteekt. En die schepen verdwijnen dan verder ook.

Dan vernemen we, dat de teekenaar jong was, van zijnen kunst droomde, nog wilde leven en stierf aan de tering. Meer niet. De vrouw nog steeds gevallen.

Volgt de mededeeling, dat de schrijver vaak, als hij wandelde, twee straten elkaar zag kruisen. Je zou zeggen! Op het kruispunt stond een groote lantaarn, soms ook een pomp, soms niets, en  ens een standbeeld.

Dan leefde hij zijn leven en zij het hare, zonder dat ze elkaar kenden. Ze komen met elkaar in aanraking en zij dient hem tot model. „Voortgekomen uit een paar uur vertoeven in elkaars nabijheid, hij schetsende, zij liggend, hangt nu de grauwe figuur voor „den schrijver.”

Verder zag de auteur eens een wolk trekken langs de maan en de lichte schijf verdween. De wolk stapelde zich op met andere wolken en de maan zonk, terwijl hunne banen elkaar schijnbaar hadden ontmoet.

Dan leefden ze (d.w.z. teekenaar en gevallen vrouw) weer ieder voor zich, de lijnen hunner levens kruisten elkaar en liepen weer uiteen en tenslotte zit de schrijver op een college, en hoort: „Mijne heeren, gegeven twee krommen met bepaalde vergelijking. Bepaal hunne snijpunten”.

De inhoud van dit stuk is vrij duidelijk, maar jammer, dat het, overigens voor een goede behandeling zoo geschikt, niet in beter handen is gevallen, dan die van Monira. Zonder sentimenteelen opschroeverij had er veel van gemaakt kunnen worden, nu is het een parodie.

Sam van de Geer heeft zijn dichtader laten vloeien. Ik weet niet of dat vaak gebeurt. Dat zou jammer zijn, want het geschiedt met explosies, en daar kunnen aderen gewoonlijk niet lang tegen. Ook niet die van Sam. De grondtoon van wat hij schrijft is een vreeselijk pessimisme, dat hem alles met diepdroevigen blik doet aanschouwen. De wetenschap is een klinkend vat, de kunst verlaagd tot modezwendel, het heerlijk leven handelswaan, het vrije, onbegrensde denken gedreven in een boekenkraam. Toen ik Sams gedichten aan een mijner kennissen voorlas, werd me gevraagd, of het als grap bedoeld was. Er mag niet aan gedacht worden. Het is den man volle ernst, want Sam is een man vol ernst en in heiligen weemoed jammert hij vijf pagina's vol. Zijne vergelijking van zijn gerijmel met de 9de symphonie van Beethoven (Scherzo en Adagio) zou

een heiligschennis zijn, als het niet zoo grenzeloos belachelijk was.

Het gehalte van dit mengelwerk toont dat men wél had gedaan, het voorbeeld der Utrechtsche redactie te volgen, en alles er uit te laten. Dit geldt even goed voor dat in den corpsalmanak, waar het peil der stukken en gedichten op doorsnee al niet hooger, eer nóg lager staat. We verwachten geen uitmuntend werk, maar zullen ook onze kritiek niet sparen, wanneer zij, die zich geroepen gevoelen, die bladzijden vol te pennen, toonen, óf meer te willen dan ze kunnen, óf zelfs nog beneden het middelmatige te blijven, en niet verder te kunnen komen, dan tot het produceeren van een kostelijke dosis belachelijke, tegennatuurlijke uitingen. Op hen is het varium van toepassing, dat ook in dezen almanak te vinden is: „Le monde n'a jamais manqué de charlatans”.

M. K.

SOCIALE AANGELEGENHEDEN EN WETENSCHAP.

Adres aan de Tweede Kamer, inzake Drankwet.

Het bij de Regeering ingediende ontwerp ter herziening van de Drankwet, heeft in het land groote beroering gewekt. De kroeghouders, slijters en in 't algemeen de drankverkoopers schreeuwen moord en brand, klagen er over dat hun het bestaan zodoende onmogelijk gemaakt wordt. Zij hebben dan ook een „Verbruikersbond” opgericht, die met alle kracht en middelen den strijd zal voeren tegen de Drankwet.

Wel is waar worden aan de drankverkoopers door de nieuwe wet verschillende verplichtingen opgelegd en een flinke contróle zal over hen waken. Ook zal door het verscherpt toezicht de clandestiene verkoop ten eerste beperkt worden. Daarbij zal de verlaging van het aantal vergunningen, hoopt men, er toe bij brengen, om de drankverkoop te doen dalen, maar dit al zal krachtig ten goede komen aan de volksgezondheid en volkswelvaart.

Echter zijn de meeste personen, die niet rechtsstreeksch bij de drankverkoop betrokken zijn en er daardoor veel onzijdiger tegenover staan, ten eerste verheugd dat de Regeering een poging doet om de verkoop van sterke drank beter te regelen.

En een ieder die ziet, hoeveel ellende er door drankmisbruik en drankgebruik gesticht wordt; die weet hoe zeer het alcoholisme woedt in onze maatschappij, en die overtuigd is, dat deze daad van de Regeering een stap is naar de goede richting, zal gaarne het adres van het „Uitvoerend Drankwet Comité” van de Tweede Kamer mede onderteekenen. *)

Dit adres luidt:

Ondergeteekenden, inwoners van . . . . .
overwegende dat het dreigende alcoholisme krachtige beperking van den kleinhandel in sterke en gegiste dranken noodig maakt;

van oordeel, dat de door de Regeering voorgestelde maatregelen, zooals die zijn aangeduid in de door u aanbevolen wijzigingen en aanvullingen, vervat in uw adres van 19 November 1903, zeer zeker daartoe zullen medewerken;

sprekende den wensch uit, dat zij spoedig tot wet worden verheven en wel vooral de in uw adres aangegeven maatregelen, die ten doel hebben:

a. het toekennen van het recht aan de meerderjarige mannelijke en vrouwelijke ingezetenen van een plaats, om den drankhandel te beperken of te doen verbieden.

b. de verlaging van het nu geldende wettelijk aantal vergunningen.

c. streng toezicht op den verkoop, niet alleen van sterke, doch ook van gegiste dranken, en beperking van het aantal bierhuizen.

d. Bescherming van jeugdige personen tot den leeftijd van 18 jaar tegen de verleiding van drank- en bierhuizen.

e. Bescherming der arbeiders tegen gedwongen kroegbezoek.

f. opheffing van het geldelijk belang der gemeenten bij het bestaan van drankneringen;

en machtigen u, mede namens hen, dezen wensch kenbaar te maken aan de Tweede Kamer der Staten Generaal.

Aan het „Uitvoerend Drankwet Comité,

P. v. d. Meulen, W. H. Gipsen Jr.,
Dr. J. H. Gunning Wzn, J. G. Jansonius,
Mr. R. B. Ledeboer, Jhr. Mr. Ch. Ruys
de Beerenbrouck en Th. W. v. d. Woude,
(Alb. Thymstraat 5, Amsterdam).

D.

*) Inteekelijsten voor dit adres circuleeren ook door Delft. Het is te hopen, dat deze een flinke massa handteekeningen zullen verwerven.

RED.

LITTERATUUR EN KUNST.

Vluchtige Verschijningen

DOOR

FRANS COENEN JR.

Na de intens-ernstige, imposante kunstscheppingen Zondagsrust en In Duisternis is daar al zeer spoedig gevolgd Vluchtige Verschijningen. Wanneer men na de twee voorgangers gelezen te hebben Vluchtige Verschijningen openslaat, krijgt men een gevoel van angst, een vermoeden, dat de schrijver met het uitgeven ervan een onvoorzichtigheid begaan heeft. Immers Zondagsrust en In Duisternis hebben F. C. Jr. een eerste, zoo niet de eerste, plaats onder onze jongere prozaïsten verzekerd en behooren met het werk der Vlamingen tot het beste, wat de Nederlandsche taal dit jaar aan oorspronkelijke literatuur heeft opgeleverd. Over de voortreffelijkheid dier twee boeken is reeds veel gezegd en van zeer bevoegde zijde. Wie van Deyssel's kritiek en het artikel in Vlaanderen — naar ik meen van Emmanuel de Bom — leest, verliest alle ambitie om daar zelf nu nog eens een stukje over te gaan schrijven; vooral de beoordeeling in Vlaanderen is meesterlijk, geeft blijk van een zeer fijn begrijpen [der besproken werken en is verdienstelijk gestyleerd, verbaast soms door merkwaardig-rake zeggingswijze].

Maar juist het hooge standpunt, dat deze auteur zoo pas onder onze artisten heeft ingenomen, wekt vrees wanneer men zijn laatste product in handen neemt.

Een twintigtal schetsjes, verschillend in omvang en van zeer uiteenlopende inhoud; zeer waarschijnlijk in verschillende tijden geschreven, sommige misschien reeds van vrij ouden datum! Moet dit, na het eraan-voorafgegaane, niet persé tot een déceptie aanleiding geven?

Zoo dit echter bij oppervlakkige beschouwing aanvankelijk al 'tgeval schijnt te zijn, een aandachtige lezing doet ook hier aanmerkelijke qualiteiten ontdekken.

Die streng analyseerende bewustheid, soms bijna tot cynisme overhellende, die C.'s kunst schijnt te beheerschen, is in veel geringer mate aanwezig dan men wel geneigd is te denken, zit in ieder geval slechts aan de oppervlakte. In werkelijkheid — maar dieper in, soms bijna opzettelijk verborgen — geeft de schrijver blijk van zeer, zeer veel gevoel, van een sterk reageeren op de menschelijke ellende en kleinheid én 't sinistere getob, dat om hem heen opslaat; wordt hij oprecht bewogen door al dat onbeduidend gedoe, dat hem zoo triste-wanhopend voorkomt, zoo vreeselijk medelij-verwekkend.

Van Deyssel zoowel als die Vlaming schreven deze sombere levens-visie, deze helderziendheid voor „la vie terne”, toe aan C. zelf, vonden het een weerspiegeling van zijn eigen somber, troostloos gemoed, dat hem noodzaakt alles door een zwarten bril te zien en hem onontvankelijk maakt voor de vreugdevolle, levenverwekkende zijde aller dingen. Ik acht dit eene vergissing, in ieder geval een zeer gewaagde en hoogstwaarschijnlijk veel-te-ver-doorgevoerde veronderstelling.

Frans Coenen is zeer subjectief, sterk individualist en daar hij bijna al wat hij ziet afmeet en weegt naar zijn eigen gevoel en verstand, meerdere ontwikkeling en fijnere smaak, moet het dagelijksch gedoe rondom hem, wel een zwarte, hoopeloze indruk op hem maken; het hartstochtelijk gejaag naar voor hem waardelooze dingen stemt hem droef en neerslachtig, en het diepst voelt hij dit, waar hij die menschen bespiedt in hun vreugde en genietingen, die zoo ontzettend ongebeerlijk en waardeloos zijn voor zijn smaak.

En zoo is m. i. juist te weinig bewustheid oorzaak van de sombere geest, waarvan deze kunst doortrokken is. Wist Frans Coenen de bewustheid verder voort te zetten, de analyseering beter tot hare laatste consequenties door te voeren, dan zou hij iedere menschelijke uiting meer leeren zien in het licht van het milieu, waaruit zij voortspruit, hij zou zich weten te verplaatsen in het geestesleven dier minder-ontwikkelden en grover-bezintuigden.

Dan zou hij behalve de schaduw- ook de lichtzijde van het leven van alle menschen opmerken en een deel van het rustige evenwicht in het gemoedsleven van veel onbewusten zou ook hem ten deel kunnen vallen.

Wat een machtige kunst zou een zoo groot kunstenaar als Frans Coenen niet kunnen scheppen als hij de gezonde, krachtige levensvisie van een Walt Whitman bezat.

Z.

BOEKBEOORDEELING.

WILHELM BÖLSCHE. HET MENSCHENRAADSEL.
Bewerkt door D. D. B. J. C. DALMEYER Amsterdam.

Het boek kan mij slechts matig bevallen.

Bölsche geeft een overzicht van den reusachtigen vooruitgang in de denkbeelden omtrent de ontwikkelingsgeschiedenis van den mensch en zijn plaats in de natuur. Dat alles vertelt hij op zijn eigenaardige, dichterlijk beschouwende wijze. In sommige van zijn boeken heeft Bölsche zoo bijzonder mooi wetenschappelijkheid, populaire uiteenzetting en boeiende voorstelling weten te vereenigen. Hier lijkt mij dit mislukt. Behalve bij enkele zeer goede gedeelten krijgt men den indruk van een vreeselijke verspilling van woorden, van een geweldig gedaas om de zaak heen en soms van opgeschroefdheid: dikwijls is het lezen ervan zeer vervelend. Het kan echter ook wel zijn, dat dit aan de vertaling ligt, die beneden het middelmatige is. Wat zegt men b.v. wel van zulk een zin: „Ik moet zeggen — tot „de phaenomena van het wereldmechanisme behooren ook — namelijk in het menschenvoorbeeld — die en die „grondgeheimen en grondmerkwaardigheden van de ik-concentreeing, van het doelmatige handelen, van het opstijgen „tot poëzie, idealisme, zeden-wetten, naastenliefde, kortom, „alles wat ik hierboven het „„wonder”” in den mensch „heb genoemd — wonder wel te verstaan, niet in de beteekenis „van het doorbreken van het logische en wettige, maar in „de beteekenis toch van eene voor onszelve ondoorgrondelijke „diepte”. En er zijn nog ergere zinnen, die van wege de lengte niet zijn over te schrijven. Soms is er geen touw aan vast te knopen. Misschien zijn ze taalkundig niet foutief, maar Hollandsch zijn ze zeker niet. Zoiets vermoeit den lezer geweldig.

Toch geloof ik ook, dat men Bölsche niet te snel, en niet te veel moet lezen, dan gaat zijn eigenaardige stijl zeer spoedig tegenstaan.

De inhoud bevat zeer weinig nieuws, maar als kort overzicht van de „verovering van den mensch” is zij hoogst belangrijk. Bölsche onderscheidt hier drieërlei: de nieuwe inzichten in de embryologische ontwikkeling, de ontdekking van den fossielen mensch, en de Darwinsche leer, dat de mensch zich uit het dierenrijk heeft ontwikkeld.

De embryologie kon pas tot wetenschap worden, toen Schleiden en Schramm de cellentheorie hadden verkondigd: alle organische wezens opgebouwd uit cellen, als 't ware een maatschappij van cel-individuën vormende. De cel is dus hier de grondvorm van het organische leven: de kleinste levende wezens moeten minstens uit één cel bestaan. En deze kende men: het waren de z.g. infusorien, die in stilstaand water veel worden gevonden, microscopisch kleine slijmklompjes, die zich door middel van trilharen voortbewegen. Nu moest men getroffen worden door de gelijkenis van deze eencellige wezens met de kleine „diertjes” van het menschelijk sperma, en met het menschelijk ei, die samengesmolten den z.g. kiemcel vormen.

Tot nu toe geloofde men, dat de embryologische ontwikkeling niets anders was dan een eenvoudige groei, hoogstens een ontvouwing: men meende dat de embryo hoe jong ook, zelfs ei en zaad reeds volledige menschjes zouden bevatten. Nu werd het duidelijk dat dit een dwaling was. Elk mensch ontwikkelt zich uit een cel, uit de kiemcel: evenals de eencellige wezens zich slechts door eenvoudige deeling voortplanten, zoo groeit de embryo in de eerste dagen ook slechts door deeling van de kiemcel. Later doorloopt de embryo allerlei eigenaardige vormen, zeer veel van den volwassen mensch verschillend, maar

veel gelijkenis vertoonend met de embryo's van allerlei andere dieren: hond, schildpad, vogels. Hoe ouder de embryo's worden, des te meer wijken de verschillende vormen van elkander af, om ten slotte de gedaante van de volkomen individu's te bereiken.

De mensch, zich uit één enkele cel ontwikkelende, en allerlei dierachtige embryovormen doorlopende, is een geheel nieuwe mensch, „veroverd” in de 19e eeuw.

Langen tijd heeft men gemeend, dat de menschen pas in een zeer laat stadium op aarde verschenen waren. Volgens de theorie van Elie de Beaumont en Cuvier, werd ieder geologisch tijdperk besloten door een geweldige catastrofe, die alle leven vernietigde. De wezens, die in ééne periode geleefd hadden, konden dus onmogelijk in de volgende voorkomen. Vandaar dat Cuvier zeide: „l'Homme fossile n'existe pas”. Toen nu in 1840 Boucher des Perthes in 't Sommedal overblijfselen van menschelijke cultuur: steenen, messen en bijlen naast mammothsbeenderen uit oude diluviale lagen opgroef, trachtte men langen tijd deze ontdekkingen te loochenen, omdat zij de catastrophentheorie moesten omverwerpen. De beroemde geoloog Lyell echter viel na grondig onderzoek Boucher bij en weldra werden op talrijke andere plaatsen overblijfselen van menschelijke cultuur gevonden. De ontdekking van dezen voorhistorischen mensch noemt Bölsche de tweede „verovering”.

Weldra werd nu ook de beroemde Neanderdalschedel gevonden, (1856) die onmiskenbaar een menscheschedel was, maar vooral door de sterk vooruitspringende bulten op de oogkassen een dierlijken indruk maakte. Er moesten dus voorouders van den mensch geleefd hebben, die meer tot den aap naderden. Deze consequentie durfden echter velen niet aan en Rudolf Virchow bedacht zelfs allerlei onwaarschijnlijkheden, om aan te toonen, dat hier mechanische vervorming en ziekelijke vergroeiing zou hebben plaats gehad. Toen later echter meerdere van dergelijke schedels gevonden werden, bleek de onhoudbaarheid van deze beweringen. Toch duurde het nog tot 1890, vóór een echte „aapmensch” in Java gevonden werd, de Pithecanthropus erectus van Dubois, een schedel, waarvan de inhoud juist midden tusschen die van mensch en gorilla in staat. Maar kort na de vondst van den Neanderdalschedel had Darwin reeds zijn theoriën omtrent het ontstaan der soorten gegeven. Het is waar, dat vóór Darwin reeds Goethe, Geoffroy St. Hilaire, Lamarck e. a. de hoofdbeginselen van de geleidelijke ontwikkeling der soorten uit oudere vormen hadden verkondigd, maar pas door Darwin verkreeg de theorie een vasten vorm, waarvan weliswaar door menschen als Weissmann en de Vries onderdeelen verbeterd moesten worden, maar die toch in hoofdtrekken nog heden ten dage de biologie beheerscht. *) Hoe meer onderzoekingen men deed, des te treffender werd de groote overeenkomst tusschen den mensch en de menschen. Eén bewijs daarvan geeft Bölsche, dat mij tot heden onbekend was. Wanneer men van verschillende dieren het bloed vermengt, dan worden ze gevaarlijk ziek en sterven zelfs in de meeste gevallen. Het bloed van het een schijnt als vergif op dat van het ander in te werken. Maar zijn de dieren naverwant, zooals paard en ezel, dan kan zonder schadelijke gevolgen bloedtransmissie plaats hebben. Nu is het zeker wel opvallend, dat chimpansé- en menschenbloed elkander verdragen. De Darwinsche leer, dat mensch en menschen van een niet zeer ver verwijderden gemeenschappelijken stamvader zouden afstammen, (niet, gelijk 't in den volksmond heet dat de mensch van den aap afstamt) vond natuurlijk veel tegenkanting, die echter gaandeweg is verzwakt, waartoe de ontdekking van Dubois' pitecanthropus niet weinig heeft bijgedragen. Nu zoodoende den mensch zijn plaats in het dierenrijk was aangewezen zocht men natuurlijk verder en trachtte den samenhang van de hoogere met de lagere dieren af te leiden. Haeckel was de eerste, die daartoe een poging deed in zijn „Generelle Morphologie”, maar hij ondervond veel bestrijding, omdat hij naar het oordeel der biologen te veel speculatief te werk ging. Hij verkondigde de meening, dat de zoogdierenklasse uit veel evenwijdige ontwikkelingsstakken zou

*) Volgens Darwin is zooals men weet de gansche soortvorming het gevolg van het bewaard blijven van al die variaties, welke in den strijd om 't bestaan nuttig waren, en een natuurlijke teeltkeus heeft als 't ware steeds deze nuttige variaties opgestapeld. De Vries hecht bij deze soortvorming vooral veel waarde aan de z.g. mutaties of sprongvariaties, welke nu en dan schijnen op te treden. Lamarck hechtte meer waarde aan den directen invloed van het milieu, welke bij Darwin pas in de tweede plaats in aanmerking komt. Weissmann's beschouwingen betreffen voornamelijk de voorstellingen omtrent erfelijkheid en voortplanting.

(Zie vervolg Bijvoegsel.)

BIJVOEGSEL

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 14 JANUARI 1904.

bestaan, voortgekomen uit gemeenschappelijke stamvormen.

In verband hiermede duidde hij de halfapen aan als de nog levende representanten van een vroeger veel grooteren groep, die de stamvormen zou bevatten van vele onzer tegenwoordige zoogdierorden: apen, knaagdieren, insecteters, vleermuizen. Deze stelling is later volkomen bevestigd geworden: niet alleen zijn in zeer groote hoeveelheden allerlei fossiele halfapen gevonden, maar deze vertoonen ook de kenteekenen reeds van verwantschap met de genoemde zoogdierorden. Naar onderen hangen zij zeer nauw samen met zoogdieren, die in het oudste tertiaire tijdperk geleefd hebben en naast kenteekenen van nauwe onderlinge verwantschap de kenmerken van de hoogere zoogdieren reeds in oorspronkelijken vorm in zich bevatten: er zijn sommige, die tot de roofdieren, andere die tot de hoefdieren naderen, enz. Oogenschijnlijk vertoonen zij den laatsten gemeenschappelijken zoogdiervorm: daarna weken de orden beslist uiteen: hoefdieren scheidten zich als zijtak af, later de roofdieren, de hoofdtak: de halfapen heeft zich later gesplitst. Naar beneden sluiten deze fossiele zoogdieren aan de buideldieren aan, die in het geheele secundaire tijdvak voorkomen, maar tot diep in 't krijt de eenige zoogdieren zijn.

Zoo kunnen we in de vogelbekdieren nog oudere representanten der zoogdieren zien. Zij leggen eieren en naderen daardoor reeds sterk tot lagere vormen der gewervelde dieren en wel tot de reptielen (hagedissen).

De vogels zijn daarvan een zijtak. Gelijk men weet hebben we vooral in de Jura- en krijtperiode groote vertegenwoordigers der reptielen: ichtiosaurus en pleisiosaurus, daar echter reeds in den trias buideldieren voorkomen moet de zoogdierentak van de reptielen zijn afgeweken voor deze hun hoogsten bloei bereikten. De schakels die de reptielen met de amphibiën verbinden zijn ook reeds gevonden: uit Nieuw Zeeland heeft men de hatteria of brughagedis medegebracht en een verwante hiervan is aangetroffen in de Permische gesteenten bij Dresden. Van den amphibie daalt de lijn benedenwaarts tot de visch, de brug wordt hier gevormd eenerzijds door die salamanders welke levenslang de kieuwopeningen behouden, anderzijds door Ceratodus of longenvisch, waarvan de zwemblaas als long dienst kan doen. De Ceratodus sluit aan op de plaats waar steur en haai zich gescheiden hebben: de echte beenige visschen zijn een zijtak van de steur. Waarschijnlijk hangt de haai samen met de lamprei en langs dezen weg bereiken we den amphioxus: het laagste gewervelde dier, dat slechts een zeer primitief vliezig skelet bezit. Zoo vervolgt Bölsche de reeks, verbindt den amphioxus met de zakpijpen of Ascidiae, bij welke dieren Kovalevsky in jeugdigen vorm een oer-aanleg van wervelkolom heeft aangetoond. Zoo komen we tot den worm, waaruit alle hoogere vormen zich schijnen te hebben ontwikkeld. Sommige takken, zooals de gelede dieren in de bijen en mieren hebben een bijzonder hoogen trap bereikt; toch is deze tak dood-gelopen, de gelede dieren zijn „bankroet”. De tak der gewervelden is het geweest, die heeft geleid tot het hoogste organische wezen: den mensch. Van den worm is de weg gemakkelijk te volgen tot het eencellige oerdier.

Het oerdier: wellicht de Amoebe vormt eerst celcomplexen, waardoor een eenvoudig veelcellig dier ontstaat, langzamerhand heeft onder de cellen arbeidsverdeling plaats: er ontstaan hoogere wezens, die als 't ware maatschappijen van cellen vormen. En hoogst belangrijk in verband met deze „Darwinistische verovering van den mensch” is nu het verschijnsel, dat ieder individu uit één enkele cel ontstaat, gelijk een éencellig wezen de stamvader onzer soort is, dat de embryologische ontwikkelingsvormen ons aan tal van uitgestorven diervormen herinneren, dat de embryo's van verwante vormen, waarvan de stamvader dus nog zoo dichtbij is, zoolang precies op elkaar gelijken. In meer of minder gewijzigden vorm schijnt alzoo ieder individu den geheelen ontwikkelingsgang der soort: van cel tot volkomen wezen in embryonalen toestand te moeten herhalen.

Het probleem van den mensch wordt alzoo het probleem van de organische wereld, ja Bölsche gaat verder en zegt: het wordt het probleem van de ontwikkeling onzer aarde, van ons planetenstelsel, van het heelal.

En er zijn velen, die hierin een vernedering van den mensch zien. Zij willen niets weten van den mensch, zóo nauw met de natuur verbonden, zij roepen dat de mensch tot materie verlaagd wordt. Zij vergeten, dat een beschouwingwijze niets aan het wezen van den mensch vermag te veranderen. Hij blijft de schepper van den Ilias en den Faust, van symphoniën en bouwwerken, hij blijft de drager van de moraal, van het evangelie: „heb uw naaste lief als u zelve.” Niet de mensch tot materie verlaagd: de materie tot mensch verhoogd. In de materie *) lossen zich al de hooge problemen op, die op den mensch betrekking hebben.

„Ik beschouwde eens met een jongen godgeleerde”, zegt Bölsche, „een plaatwerk, waarop de kop van een kat naast „het gezicht van een mensch was afgebeeld. De kop van „het volwassen katje en de Zeus van Otricoli, die het hoogste „menschentype vertegenwoordigde, verschilden zeker veel „van elkander. Doch daarnaast waren de embryokoppen „van beide afgebeeld, en die geleken des te meer op elkan- „der — van eene beminnelijke, eenvoudige gelijkheid; als „in den alschoot der Natuur nog rustende. „„Ziet ge,““ „zeide de jonge theoloog, met een gebaar van echte, mensche- „lijke verachting, „„dat is nu de groote gevolgtrekking van „de leer van Darwin; de ellendigste Godslastering — de „mensch tot kat verlaagd”“.

„Ik keek ook naar het blad. Voor mij steeg het katje „tot mensch. Zijn klein roofdiergezicht met de snorren en „de spitse ooren, scheen mij als opgevoerd tot de klassieke „hoogte van den Zeus van Otricoli, als in een heilige schaduw, „een hoogere samenvatting verdiept.

„En ik dacht, dat deze Zeuskop een mensch voorstelde, „dien wij nog in 't geheel niet hadden, dien wij eens ver- „moedden, die boven ons zoude staan, even hoog als wij „boven de kat — en dat juist dit toekomstbeeld in het „geheel niet mogelijk zou zijn, zonder de ontwikkelings- „wetten, die kat en mensch van den tegenwoordigen tijd „verbonden.

„In deze tegenstrijdige gewaarwordingen bij den theoloog „en bij mij scheidten zich twee werelden. Het was een „hopeloos werk, om ze te zamen te brengen. De arme „teruggeblevene zal op de plaats, waar mensch en natuur, „geest en materie als in een oneindigen stroom van het „wereldraadsel te zamen vloeien, jammeren over onderdruk- „king; de vooruitstrevende zal de huivering van iets hoogers „ondervinden.

„Deze beiden moeten nu met elkaar kampen, totdat er „een sterft, — daar is nu eenmaal niets aan te doen.

„Het is eene ontwikkelingsgrens, als tusschen gorilla en „mensch. De gorilla hakt op den Adam in. Hij, die niet „meer met zijn tijd medegaat. Op een goeden dag zal Adam „een vuurwapen op hem richten en hij zal leeren, waarom „deze Adam op twee beenen liep, vuursteen verbrijzelde „en een haardvlam ontstak. Hij zal het leeren, terwijl hij „ondergaat.”

TERTIUS.

*) Ik zou hier liever lezen: „natuur” of „substantie”, omdat „ma-
terie” een eenigszins grof-stoffelijken indruk maakt. T.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

S. D. P. C.

CURSUS F. VAN DER GOES.

Vergaderingen op Donderdag 14, 21 en 28 Januari en
4 Februari a.s. in 't Zaalje van het Stations-Koffiehuis.

Aanvang 8 uur. Entrée voor niet-houders van kaarten
f 0,50 per avond.

Onderwerpen van den cursus:
Drie socialistische strijdvragen.

1. Verarming.
2. Groot- en kleinbedrijf.
3. Revolutionaire taktiek.

A G E N D A.

DEN HAAG.

Donderdag 14 Januari. Fransche Opera: „Lohengrin”, met medewerking van Ernest van Dijk; 7½ uur.
Geb. v. K. en W. Nieuwe Ned. Opera: „De Herberg-prinses”; 8 uur.
Pulchri Studio: Voordrachtenavond van Albert Vogel: „Oedipus”; 8 uur.

Vrijdag 15 Januari. Pulchri Studio: Soiree van het Alg. Ned. Verbond; 8 uur.

Ned. Tooneel: „Vriendinnetje”; 8 uur.

Zaterdag 16 Januari. Kunstkring: Voordrachtenavond van Albert Vogel: „Salome”; 8½ uur.

ROTTERDAM.

Donderdag 14 Januari. Tivoli-Schouwburg: „10 Millioen”; 8 uur.

A D V E R T E N T I E N.

De Heer en Mevrouw KRAUS betuigen, met wederkeeringen heilwensch, hun hartelijken dank aan allen, die hun bij den aanvang van het jaar gelukwenschten.

Mijne beste wenschen met het ingetreden Nieuwjaar.

Hoogachtend,

Aanbevelend,

C. SLAUDEROF,

Bar „PARISIEN”, 16 Paviljoensgracht, Den Haag.

Repeteeren te DELFT:

Administratief Recht, Theoretische en Toegepaste Mechanica.

Adres met franco brieven, onder n°. 3132s-w, aan het Bureau van dit Blad.

Dr. A. TOXOPEUS,

OUDE DELFT 224.

Repeteeren:

Wiskunde, Mechanica, Physica.

REPETEEREN van

Wis- en Natuurkunde

(uitgezonderd Beschrijvende Meetkunde).

D. BOOMSMA,

Oude Delft 224.

Wasch-, Glans- en Strijkinrichting

MEJ. WARFFEMIUS,

NIEUWE LANGENDIJK 24,

beveelt zich beleefd aan voor het **wasschen** en **strijken** van

FIJNE- EN LIJFGOEDEREN.

Bierbottelarij „BAVARIA”.

L. PENNING. -- DELFT.

Vraag het **PILSENERBIER** in
Champagne flesschen met kurksluiting.

'T IS ONOVERTROFFEN.

Goede gelegenheid tot
Koffietafel en te Dineeren.

Tevens een **ZIT- en SLAAPKAMER te huur.**

Adres Mej. MAKES, Brab. Turfmarkt 82.

L. PENNING, Delft,
Restaurant „Bavaria”.

Oesterhuis.

Dagelijks versche aanvoer van
prima Zeeuwsche Oesters.

Aanbevelend,

L. PENNING.

TELEFOONNUMMER 16.

Studenten-Societeit

„PHOENIX”

IN MINIATUUR,

15 × 20 millimeter.

Dit album bevat een zestal photographische opnamen in de Societeit.

Prijs f 0,50.

BOEKHANDEL J. WALTMAN Jr.,

Binnenwatersloot 33.

Binnen enkele dagen verschijnt bij den Uitgever
J. WALTMAN JR. te DELFT, aflevering I:

UITGEWERKTE VRAAGSTUKKEN,

opgegeven bij de Examens **C** der Pol. School,

VOOR

Theoretische Mechanica,

DOOR

C. SPRUIT Jr.,

Werktk. Ingenieur,

Assistent aan de Polytechnische School.

Dit werk wordt in Februari 1904 gevolgd door:

UITGEWERKTE VRAAGSTUKKEN C

voor Toegepaste Mechanica, van denzelfden schrijver.

Café-Restaurant HOTEL CENTRAL.

Levering van Déjeuners, Diners, Soupers, Koude en Warme Schotels.

Uitstekende gelegenheid om te Dineeren ook bij abonnement.
Pilsener Urquell. Franziskaner Leistbräu.

Verschillende appartementen voor Vergaderingen.

G. M. VAN DE SEIJP Hz., Cuisinier.